використання математичних методів для оцінювання ефективності нових методик (методів) навчання та виховання за допомогою параметричних критеріїв. Сподіваємося, що такий детальний опис основних базових понять та ілюстрація їх прикладами допоможе в оволодінні технологією кількісної обробки даних в педагогічних дослідженнях.

Література

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творче ской личности: монография /В.И.Андреев. – Казань : Изд-во Казанского университета, 1988. –228с.
2. Антонова О. Є. Сутність та структура педагогічної обдарованості майбутнього вчителя /О.Є.Антонова // Підтримка обдарованих дітей та молоді. Розвиток креативного мислення в умовах стандартизації освітнього процесу: тези доповідей. – К., 2009. – С.54-75.
3. Воловик П. М. Педагогічна технологія оцінювання ефективності нових методів (методик) навчання //Педагогічний процес: теорія і практика. Зб. наук. пр. – К.: ЕКМО, 2003. – №1. – С.54-66.
4. Кузьміна Н. В. Здібності, обдарованість, талант учителя // Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія [укл. Н.В.Гузій]. – К.: ІЗМН, 2000. – С.35-40.
5. Мижериков В. А. Введение в педагогическую деятельность: учеб.пособие / В. А. Мижериков, М. Н. Ермоленко. – М.: Пед. общество России, 2002. – 268 с.
6. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. – К., 1997. – 349 с.
7. Микитина Г. В. Формирование творческих умений в процессе профессионального обучения / Г. В. Никитина, В. Н. Романенко. –СПб : Изд-во С.-Петербургского университета, 1992. – 168 с.
8. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: [підручник] / С. О. Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2010 р.

І. І. Доброскок
кандидат педагогічних наук, доцент
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені
Г.Сковороди»

ДИДАКТИЧНИЙ СУПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАГІСТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У статті обґрунтовано дидактичні засади ефективної організації самостійної навчальної діяльності магістрів соціальної педагогіки. Розроблено зміст самостійної навчальної діяльності, виділено діагностичні матеріали. Обстоюється необхідність оптимального поєднання самостійної діяльності з професійно-практичними завданнями, націленими на становлення і розвиток професійного мислення майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: самостійна навчальна діяльність, соціальний педагог, професійно-практичні завдання.

В статье обосновываются дидактические основы эффективной организации самостоятельной учебной деятельности магистров социальной педагогики. Разработано содержание самостоятельной учебной деятельности, выделены диагностические материалы. Отстаивается необходимость оптимального соединения самостоятельной деятельности с профессионально-практическими заданиями, нацеленными на становление и развитие профессионального мышления будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: самостоятельная учебная деятельность, социальный педагог, профессионально-практические задания.

The article substantiates didactic foundations achieve high efficiency of the organization self-learning activity Masters of Social Pedagogy. Developed by the content self-training economic operators, allocated diagnostic materials. Advocated the need for optimal connection of independent activities with vocational and practical tasks, targeted on the formation and development of professional thinking of future social workers.

Keywords: independent learning activities, social pedagogue, vocational and practical assignments.

Професійна підготовка магістрів соціальної педагогіки в педагогічних університетах пов'язана з необхідними умовами оволодіння відповідними навчальними програмами, які зумовлюють вирішення ряду питань у процесі їх навчання. Передусім, це пов'язано з метою та структурою соціальної педагогіки, оновленням її змісту та переглядом форм і методів, які використовуються під час викладання фахового предмету.

Соціально-педагогічний підхід до вищої освіти соціальних педагогів передбачає визначення сучасного соціуму як багатогранної системи, що є умовою його успішного розвитку. У такому соціумі має працювати соціально активний, професійно компетентний і особистісно сформований і реалізований фахівець. Тому, на нашу думку, у ВНЗ необхідно створювати спеціальне соціальне середовище; вводити особистісно орієнтовані технології навчання, які базуються на ідеях контекстного навчання; індивідуальні професійно-освітні маршрути, покликані активізувати суб'єктність і саморозвиток соціального працівника, професійну імпровізацію, здатність і вміння вирішувати завдання в соціальному середовищі.

Соціально-педагогічний контекст у соціальній педагогіці може реалізуватися за рахунок освітньо-професійних програм, які забезпечують розв'язання наступних *завдань*:

– здійснювати професійну підготовку магістра на засадах індивідуального вибору змісту та рівня одержуваної ним освіти з урахуванням його інтелектуальних та творчих здібностей;

– забезпечувати реалізацію наукового та професійно-педагогічного потенціалу професорсько-викладацького складу вищі;

– здійснювати розробку реальних соціально-педагогічних наукових проблем із залученням до цього процесу студентів.

Успішній реалізації цих завдань сприятиме пізнавальна самостійність магістрів. Актуальність організації самостійної роботи магістрів визначається також необхідністю пошуку доцільних засобів інтенсифікації та оптимізації процесу навчання студентів, їх професійної підготовки, готовності до продуктивної праці, активної і продуктивної життєдіяльності в умовах сучасного суспільства.

Основою наукової розробки проблеми розвитку самостійності студента слугували праці психологів і педагогів, присвячені методологічним і методичним основам розвитку самостійності суб'єкта навчання в навчальному процесі (Ю. Бабанський, М. Данилов, П. Підкасистий, М. Скаткін, Т. Шамова та інші); сутності і структурі самостійності (В. Балюк, В. Буряк, Д. Богоявленська, Е. Мусін, І. Наумченко, Р. Нізамов, П. Підкасистий та інші). Цілісне використання конкретно-історичного і соціально-педагогічного підходу в аналізі проблеми самостійності студентів дозволило встановити рух цієї проблеми від ідеї до поняття (Є. Голант, М. Кашин, К. Козаков, Г. Кіріллова, Е. Машбиць, Л. Пимонова, Я. Ханбіков та інші).

Аналіз отриманих даних надав можливість з'ясувати протиріччя і труднощі у досліджуваному напрямі. Серед основних труднощів виділяємо: низьку мотивацію навчання студентів, перевагу мотивів соціальної ідентифікації, орієнтування на ближні пізнавальні перспективи у засвоєнні предметних знань, низький соціальний статус освіченості і пізнавальної самостійності, підміну регулярної підготовки до занять і послідовного засвоєння знань епізодичною й безсистемною самостійною роботою; неправильний підхід до організації студентами самостійної пізнавальної діяльності і неповне орієнтування у її змісті та сутності; відсутність сформованих, стійких навичок самостійної пізнавальної діяльності; розвиненої вольової сфери; рефлексивних і прогностичних умінь; нестача досвіду й методичного забезпечення самоосвітньої діяльності; брак часу на розширення обсягу самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання економічних дисциплін.

Мета публікації – розробка організаційно-педагогічної моделі її формування у студентів у процесі професійної підготовки магістрів соціальної педагогіки.

Самостійність є найбільш суттєвою ознакою людини як особистості, і як суб'єкта діяльності. Людина як особистість, підкреслює завжди сама самостійно прокладає свій унікальний індивідуальний шлях, оскільки особистість уміє самостійно визначати шлях свого життя, своє місце в ньому, свою справу, цікаве та важливе для всіх, у тому числі і для нього самого [1; 2; 8].

Основними ознаками самостійності вважаються наступні: володіння правильними, доцільними методами і прийомами роботи, уміння планувати й організовувати свою діяльність, уміння своїми силами долати

труднощі, здатність до самоконтролю на всіх етапах діяльності, що виконується [5; 6].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам виокремити ознаки самостійної роботи студентів: 1) наявність завдання; 2) відсутність безпосередньої участі викладача у виконанні завдання; 3) наявність спеціального наданого часу; 4) опосередковане управління викладачем пізнавальної діяльності учнів.

Самостійна робота характеризується відмінними ознаками, оскільки становить вид діяльності, яка виконується без безпосередньої участі викладача; у самостійній роботі виявляються такі ознаки особистості, як самостійність, активність, які дозволяють формувати такі нові ознаки особистості як самоорганізованість і самоконтроль; самостійна робота обумовлена цілеспрямованістю, яка у свою чергу залежить від мотивації діяльності учня.

Згідно з дослідженнями педагогів, основними недоліками в організації самостійної роботи студентів є: 1) відсутність системи у проведенні самостійних робіт, вони випадкові за формою і змістом; 2) рівень складності запропонованих завдань не відповідає можливостям студентів; 3) не витримується оптимальна тривалість самостійних робіт; 4) не визначена оптимальна міра співвідношення репродуктивної і творчої діяльності студентів; 5) студент виступає пасивно сприймаючим об'єктом, який не бере участі у визначенні мети і предмету діяльності, а також і у виборі засобів діяльності; 6) не продумані ефективні форми перевірки результатів самостійної роботи [2; 4; 7].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє узагальнити погляди на поняття "самостійна робота" у вищій школі, що змістовно розуміється як: 1) самостійний пошук необхідної інформації, набуття знань, використання цих знань для розв'язання навчальних, наукових і професійних завдань (С. Архангельський); 2) діяльність, що складається із багатьох елементів: творчого сприйняття і осмислення навчального матеріалу в ході лекцій, підготовки до занять, іспитів, заліків, виконання курсових і дипломних робіт (О. Молібог); 3) рівноправна (поряд із лекціями і семінарами) форма навчальних занять, що забезпечує якісну підготовку спеціалістів; 4) різноманітні види індивідуальної, групової пізнавальної діяльності студентів на заняттях або в позааудиторний час без безпосереднього керівництва, але під спостереженням викладача (Р. Нізамов); 5) як самоосвіта (С. Зинов'єв); 6) пов'язують самостійну роботу з творчістю, активністю і вважають, що це така робота, яка вимагає від студентів активної мисленнєвої діяльності, ініціативи, застосування раніше отриманих знань на практиці (це визначення, з одного боку, широко, оскільки його можна віднести і до роботи, що виконується студентами разом з викладачем, при його безпосередньої участі; з іншого

боку, воно вузьке, оскільки вказує лише на один із ланцюгів процесу навчання – застосування знань) (А. Линда, І. Підласий, Т. Хмель).

Аналіз проблеми самостійності і самостійної роботи показав, що вона вивчалася впродовж усієї історії розвитку педагогіки і освіти в плані удосконалення навчально-виховної роботи як середньої, так і вищої школи. Форми і методи самостійної роботи змінювалися від розвитку дидактики і методики викладання навчальних дисциплін.

Спираючись на концепцію навчальної діяльності В. Давидова і Д. Ельконіна [3], ми розглядаємо самостійну роботу студентів на основі наступних компонентів: усвідомлення цілі поставленої навчального завдання; вироблення власної позиції з приводу отриманого завдання; пошук необхідної навчальної і наукової інформації; усвідомлення власної інформації і її логічна переробка; чітке і системне планування самостійної роботи; використання методів дослідницької, науково-дослідницької роботи для розв'язання поставлених завдань; представлення, обґрунтування і захист раніше отриманого рішення; проведення самоаналізу і самоконтролю.

Формування у студентів самостійності передбачає розв'язання взаємопов'язаних між собою завдань: 1) розвинути у студентів самостійність у навчально-пізнавальній діяльності, навчити їх самостійно оволодівати знаннями, формувати свій світогляд; 2) навчити студентів самостійно застосовувати знання в навчанні і практичній діяльності.

У дослідженні процес розвитку самостійності магістрів соціальної педагогіки розглядається з позиції поетапності, ґрунтуючись на рівнях самостійності відповідно до характерних видів діяльності: 1) репродуктивний (діяльність студента зводиться до повторення отриманого шаблона, без будь-якого творчого підходу); 2) частково-пошуковий (прагнення студента до вибору методів і прийомів самостійного вивчення відомих об'єктів, подекуди розумове перетворення знань про них); 3) пошуковий (внесення самим студентом у свою навчальну і професійну діяльність дослідницьких елементів як базису оптимізації навчально-виховного процесу в цілому); 4) творчий (внутрішня потреба самого суб'єкта професійної діяльності в науковій творчості, високий емоційний підйом у процесі поставленої цілі і завдань наукового дослідження)

Розмежовуємо поняття «самостійна робота» і «самостійна діяльність», які є співвідносними, але не тотожними: самостійна робота є формою індивідуальної роботи; самостійна діяльність – якістю пізнавальної активності, що виявляється у вияві ініціативної позиції, утворенні й ініціації власних думок. З позиції управління самостійна робота здійснюється без викладача, а самостійна діяльність не лише припускає його присутність, але й передбачає, як правило, як обов'язкову. Отже, у вузькому значенні самостійній роботі повинна передувати самостійна

діяльність; у широкому – самостійна діяльність включає в себе і самостійну роботу.

Сукупність взаємопов'язаних і підпорядкованих загальним задачам видів робіт нами витлумачується як система самостійних робіт відповідно до принципів її побудови – принципів комплектності, варіативності; активності.

Активізація самостійної навчальної діяльності магістрів соціальної педагогіки розуміється як система заходів, побудованих на основі єдності цілей, змісту і методики в рамках реального навчального процесу, в обмеженому часовому просторі, яка охоплює кожний вид самостійної роботи студентів: творчу пізнавальна діяльність студентів, удосконалення керівництвом самостійної роботи, використання активних форм і методів самостійної роботи й удосконалення професійних якостей особистості спеціаліста.

Зміст самостійної навчальної діяльності магістрів соціальної педагогіки має складові: теоретико-емпіричні знання (предметні, між предметні, психолого-педагогічні, метазнання); операційні складові знань; репродуктивні, алгоритмічні, продуктивні, творчі види самостійної діяльності.

Реалізація соціально-педагогічних технологій забезпечується оптимальним поєднанням наведених складових з індивідуальним завданням, виконуваним під час організацією позааудиторної діяльності студентів, яка може бути своєрідним комплексом дій, досить різноманітним за видами діяльності, змістом, формами і цілями.

Позааудиторна діяльність студентів є досить дієвим засобом їх професійної підготовки, оскільки вона передбачає вирішення соціально-професійних цінностей, стандартів, стереотипів сприйняття, мислення і поведінки. Зміст позааудиторної діяльності студентів буде мати свою доцільність лише за умови її професійної спрямованості, виступаючи при цьому такою педагогічною умовою, за якої студенти виконують певні функції, необхідні їм в майбутніх реальних ситуаціях. Ці умови сприяють більш повному включенню студентів у факультативи, волонтерські групи, тренінгові клуби за інтересами, соціальну ігротеку, школу лідерів, інтерактивний театр тощо.

З огляду на визначений у роботі принцип професійної само визначеності пропозицією є залучення магістрів до роботи у загальноосвітніх закладах, реалізуючи функції діяльності соціального педагога відповідно до обраної ними ролі з метою виконання самостійного завдання.

Звичайно, названі форми позааудиторної діяльності не є рівнозначними, деякі з них функціонують і на інших факультетах (наукові гуртки, факультативи). Принцип міжвузівської інтеграції дозволяє

більш чітко координувати в освітянському просторі позааудиторну соціально-педагогічну діяльність магістрів.

Розглядаючи практику як спеціально організований і керований процес оволодіння різними видами професійної діяльності, можна припустити, що саме використання професійно-практичних технологій створює умови для самопізнання, самовизначення студента щодо різних професійних ролей і водночас для формування потреби у самовдосконаленні у професійній діяльності.

Під час розробки структурно-функціональної програмової моделі самостійної навчальної діяльності та прогнозування використання професійно-практичних технологій на основі особистісно-діяльнісного підходу ми вважаємо за доцільне загострити увагу на чотирьох важливих аспектах:

1) виокремити найбільш важливі теоретичні питання, необхідні студентам у самостійній діяльності;

2) розкрити оптимальні шляхи, способи, форми самостійної діяльності, що сприятимуть підвищенню рівня професіоналізму студентів;

3) визначити умови, які можуть сприяти поглибленню і розширенню у студентів професійних знань з того чи іншого напрямку соціальної роботи;

4) спроектувати різні форми самостійної діяльності студентів, в яких професійно-практичні технології використовуються як спосіб активізації соціальної допомоги.

Дидактичний супровід самостійної навчальної діяльності студентів передбачає також застосування комплексу діагностичних матеріалів: 1) відомості про індивідуальні особливості особистості студентів; 2) рівень оволодіння методикою здійснення самостійної навчальної діяльності студентів; 3) діагностичні методики розвитку процесів активізації і культуротворчості під час організації самостійної навчальної діяльності студентів.

Моделюючи соціальну ситуацію, студенти навчаються діагностувати причини кризових ситуацій, прогнозувати розвиток соціальних відносин, оволодівають уміннями координувати зусилля різних фахівців, окремих соціальних інституцій, служб, здійснювати методичне управління соціальним процесом.

Особлива увагу звертається на формування у студентів професійних умінь діагностування, використовуючи при цьому інформацію правозахисних органів, освітніх установ, що дозволяє студентові виступати в ролі посередника, консультанта, методиста і сприяє успішному управлінню створеною соціальною системою за одним із напрямків соціальної роботи.

Розглядаючи самостійну навчальну діяльність майбутнього соціального педагога як діяльність, що передбачає формування

професійних умінь і навичок у процесі оволодіння соціально-педагогічними технологіями, слід наголосити на тому, у цей період набирає сили професійне мислення студентів. Знання в даному випадку виступають як цілісне уявлення про навколишній світ і власне життя, як світоглядний фундамент позиції і діяльності майбутнього соціального педагога. Водночас сформовані знання виступають основою змістового аспекту діяльності, без цього не може проектуватися її операційно-технологічний аспект.

На даному етапі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів здійснюється відпрацювання всіх важливих умінь, зокрема, цілого комплексу умінь у процесі вивчення теорії і технології соціальної роботи, особливостей комунікативної діяльності, методики і технології соціальної роботи, відпрацювання уміння аналітичної, консультаційної та корекційної роботи.

Література

1. Антропов В.А. Организация самостоятельной работы студентов / В.А. Антропов, Н.И. Шаталова. – Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. Ун-т путей сообщения, 2000. – 76 с.

2. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы : учеб.-метод. Пособие / С.И. Архангельский. – М. : Высш. школа, 1980. – 368 с.

3. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения / В.В. Давыдов. – М. : ИНТОР, 1996. – 544 с.

4. Костенко И. Аудиторная самостоятельная работа студентов с учебным текстом / И. Костенко // Высшее образование в России. – 1995. – № 1. – С. 101–105.

5. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения / И.Я. Лернер. – М. : Педаогика, 1981. – 186 с.

6. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной детельностью : дис. … доктора псих. наук : 19.00.07 / Е.И. Машбиц. – Киев, 1988. – 380 с.

7. Низамов Р.А. Дидактические основы активизации учебной деятельности студентов / Р.А. Низамов. – Казань : КГУ, 1975. – 130 с.

8. Шамова Т.И. Управление образовательными системами : учебное пособие / Т. И. Шамова, Т.М. Давыденко, Г.Н. Шибанова. – М. : Академия, 2002. – 350 с.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2010 р.

С. В. Пивовар
директор КЗОШ № 37,
м. Кривий Ріг

ГЕРОЇКО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ – НАДІЙНА ОСНОВА ДУХОВНОГО ЗРОСТАННЯ І САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Дана стаття присвячена героїко-патріотичному вихованню учнів як надійної основи духовного зростання і саморозвитку особистості.

Ключові слова: загальнолюдські цінності, патріот, громадянське виховання,